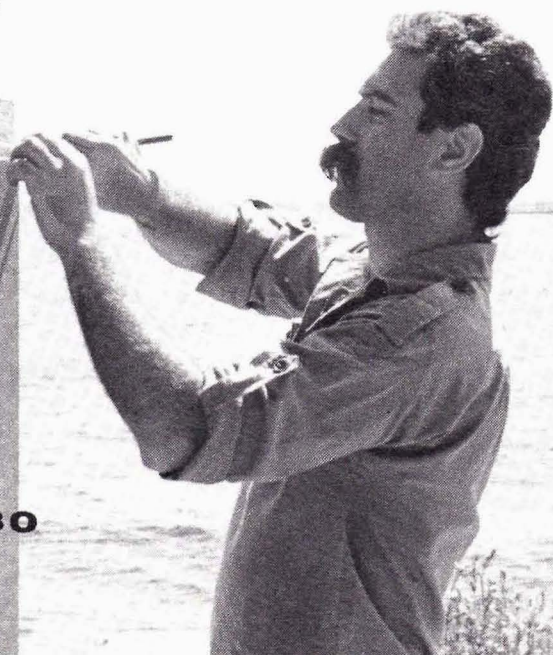

BUTLLETÍ

de l'associació cultural catalana

als països nòrdics "les quatre barres"

ANY 1986 NÚM 30

BUTLLETÍ
DE L'ASSOCIACIÓ CULTURAL CATALANA
ALS PAÏSOS NÒRDICS
LES QUATRE BARRES

Publicació (Tidskrift) : ISSN 0349-6120
Editor (Utgivare) : Les Quatre Barres
Humlegårdsgatan 17 2tr Ög
114 46 Stockholm
Suècia
Compte Corrent Postal : 970916-3
(Postgirokonto) Stockholm
Editor responsable : Ramon Cavaller
(Ansvarig utgivare)
Cap de redacció : Ramon Bohigas
(Redaktör)
Maqueta (lay-out) : Jordi Bota
Impressió (Tryckning) : Trycksam AB, Gävle
Subscripció anual : Països Nòrdics, 40 corones
(4 números) altres països, 50 corones
Årsprenumeration : Norden, 40 kronor
(4 nummer) andra länder, 50 kronor
Quota socis de : 85 corones (Butlletí inclòs)
Les Quatre Barres
Medlemsavgift föreningen : 85 kronor (med Butlletí)
Les Quatre Barres

oooo000oooo

SUMARI 2/1986 - Núm./nr 30, any IX (årgång 9)

Editorial.....	3
Correu.....	5
Notícies.....	7
Kulturella nyheter från de Katalanska länderna.....	14
L'artista col.laborador en aquest núm. Gunnar Ruud....	22
Converses Baleàriques (IX).....	23
Notes marginals sobre el centenari del Casal de Catalunya de Buenos Aires.....	26
Retalls.....	28
D'apats.....	35

Portada: Escultura de Jordi Bota inaugurada recentment a Gävle

EDITORIAL

Regina af Geijerstam, catedràtica de la universitat d'Estocolm i sòcia de Les Quatre Barres, ha estat un dels conferenciants estrangers convidats a presentar els seus treballs d'investigació sobre el català en el II Congrés Internacional de la Llengua Catalana.

Als catalans de Suècia ens ha agradat que es valori la seva tasca, i també hem vist amb satisfacció com els mitjans de difusió dels Països Catalans i fins i tot de la resta de l'Estat han parlat del seu treball per la nostra llengua. En efecte, durant les jornades del Congrés Regiña af Geijerstam va ésser entrevistada pel setmanari valencià *El Temps*, d'abast per tot l'àmbit cultural català, i pel diari en castellà *El País*, de difusió per tot l'Estat. Es possible que la seva participació al Congrés també hagi tingut repercussió en altres publicacions que nosaltres no rebem.

Però aquí a Suècia, mentrestant, es feien el suecs. Els mitjans de difusió ignoraven el Congrés, malgrat la informació i la comunicació de premsa enviades per Les Quatre Barres, on es mencionava a més la participació de Regina af Geijerstam.

El que ha passat amb el Congrés està dins de la línia de poca sensibilitat a Suècia per la diversitat cultural de l'Estat Espanyol.

Els que estem preocupats pel panorama de la cultura catalana a Suècia hem tingut almenys el consol de veure publicats en el *Dagens Nyheter*, el diari de més difusió de Suècia, dues col.laboracions sobre la poesia catalana

i l'obra de J.V. Foix fetes per Kjell A. Johansson, i un article de Torsten Ekbohm sobre Gaudí i la magna exposició "Hommage to Barcelona" presentada enguany a Londres.

Més val poc que res!

CORREU

Revistes i publicacions rebudes:

Diari AVUI, Barcelona
El Llamp, núms. 45-50
Lluita, València, núms. 42-44
Notícies de la Generalitat, núms. 13, 14 15
Som i serem, Amsterdam, núm. 35
Butlletí informatiu del Centre Català de Rosario, Argentina
The Catalan Time, Toronto, Canadà, núms. 1, 2, 3
Informació, Ginebra, núm. 50
Pòrtula, Informatiu cultural de Marratxí, Mallorca
Centre Cultural Català de Perpinyà, butlletí núm.24
La Nova Falç, Vallespir, núm. 55
El Manelic, Casal Català de Montevideo, Uruguay, abril 1986
Catalonia today, American Institute for Catalan Studies, Houston USA, núm. 2
Mai no morirem, Angulema núm. 119
Catalunya, First Catalan Magazine in Canada, núm. 102
Butlletí, del Casal Català de Tolosa de Llenguadoc, núm. 154, 155
Caliu, Butlletí del Casal Català de París, núm. 67
Xipreret, de l'Hospitalet de Llobregat, núms. 71-73
Notícia Catalana, Casal de Madrid, núm. 8
Casal dels Catalans de Califòrnia, butlletí núm. 9
Acció Cultural del País Valencià, butlletí núm. 27
Revista Orfeó Català, Mèxic, núm. 4
La gran sardana, Santiago de Xile, butlletí núm. 15
Butlletí d'Òmnium Cultural, núms. 73-75
L'Opinió, Premià de Dalt, març 86
La veu d'Unió, d'Unió Democràtica de Catalunya, núm. 155-156
Fa cent anys. Un segle de vida catalana a l'Argentina, Memòria i balanç general, Exercici núm. 99
Presència Evangèlica, núms. 78-79
Cirit, Full informatiu de recerca i innovació tecnològica, Generalitat de Catalunya, núm. 12
Estiu '86, Generalitat de Catalunya
Euskadi information, núm. 46
Butlletí del Consell de Dones d'Espanya, Zarzal, Centro Español de Gotemburgo, núms. 3, 4
Información Cultural, núm. 46
Carta de España, núms. 325-329
Espana 86, 152-154
Boletín Cultural de Madrid, núms. 52-54
La Región Internacional, núms. 27-32
El Socialista, núms. 400, 401
El País semanal, Madrid

Cartes i circulars:

Del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana.
Actes del Congrés

De la Generalitat de Catalunya:
Vàries cartes sobre el Congrés, Cursos d'estiu de
català, organització d'activitats culturals a Suècia,
Institut Català de Serveis a la Joventut

El Món, setmanari

El Temps, setmanari

Universitat de París-Sorbona

Xavier Tudela i Pe a

Centre Català de Caracas, Venezuela

Casal de Catalunya, Buenos Aires

Víctor Castells

Soler-Jové

Centre Excursionista de Catalunya

 mbit Serveis Editorials, S.A.

Catalana de Projectió, Barcelona

Ajuntament de Gandesa, Tarragona, amb les bases del
concurs de narrativa breu "Mn Many ".

Obra Cultural Catalana, Buenos Aires

Fundació Pere Verg s, Esplugues de Llobregat

Centre d'Estudis Sentmenatenc

Centre Català de Madrid, programa de Festa Major 86

Ràdio Nacional d'Espanya

Stockholms Socialf rvaltning

Stockholms Arbetarekommun

Statens Invandrarverk

Stockholms Kulturf rvaltning

Ambaixada d'Espanya

Programa d'ajudes, beques i subvencions del Ministeri de
Treball i Assegurança Social

ABF

Africa Center

Mim ensemble

Izquierda Unida, Madrid

R dda Barnen

NOTICIES

L'ASSEMBLEA ANUAL DE LES QUATRE BARRES va tenir lloc
enguany el 13 d'abril al local d'associacions del
F lt oversten. Francesc Taltavull va ésser elegit presi-
dent de la mesa i com a secretari va actuar Ramon
Cavaller. Els comprovadors f ren Floreal Tallada i
Marisa Hulth n.

Es va comentar l'estat de comptes i el caixer Joan
Carles Cebrian, contestant a Maria Carme Dahlin, va
informar-nos que la sorprenent baixada de la subvenció
del Institut Espanyol d'Emigració es devia a que aquest
organisme ha minvat els ajuts a les associacions.

El paràgraf 12 dels nostres estatuts va ésser un altra
tema discutit. S'acord  que s'hi afegiria el següent:
"...El vot serà delegable i cada soci actiu assistent a
l'assemblea en podr  portar un màxim de sis".

Van presentar-se diferents propostes per allargar la
durada dels càrrecs del consell directiu. Un any pel
president i dos pels altres membres del consell, va
suggerir Jordi Bota. J. C. Cebrian creia millor una
alternança de dos anys dels càrrecs de president, cai-
xer, cap de serveis i secretari. Finalment es va votar,
però, que es continuaria amb el mateix sistema que ara.
També es va decidir definir més exactament les funcions
dels vocals en la reunió constitutiva del nou consell
directiu.

El consell, després de les votacions, va quedar format
aix :

Presidenta:	Maria Rosa Faure de Dom�nech
Vice-presidenta:	Maria Carme Dahlin
Secretari:	Ramon Cavaller

Vice-secretària: Victòria Rosés
 Caixer: Joan Carles Cebrian
 Vice-caixera: Eulàlia Ripoll
 Cap de Serveis: Joan Casanovas
 Vice Cap de Serveis: Bodil Ceballos
 Vocals: Joaquim Masoliver
 Floreal Tallada
 Ramon Bohigas
 Mercè de las Heras
 Comitè electoral: Teresa Wretman
 Marisa Hulthén
 Josep Wretman
 Pilar Johnsson
 Interventors: Francesc Taltavull
 Jordi Marimon
 Suplent: Joan Burgués

Es va decidir apujar deu corones la quota anual, i l'any que ve serà per tant de 85 corones. Les quotes dels socis cohabitants no es van modificar./R. BOHIGAS.

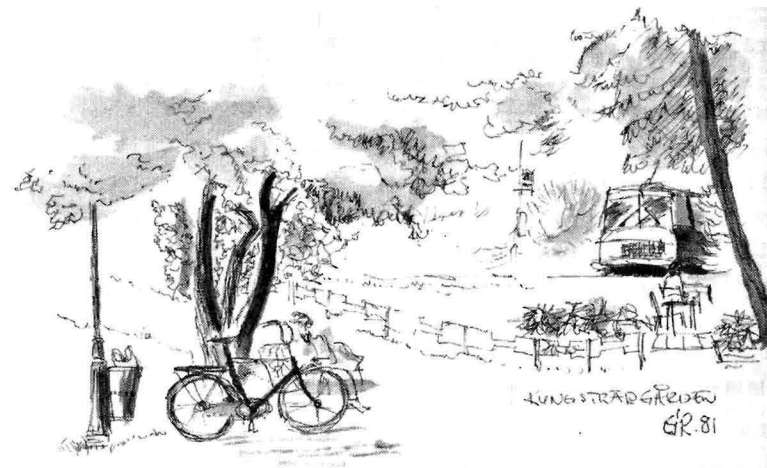
*

DIADA DE SANT JORDI. Enguany vam celebrar la festa anual el diumenge 27 d'abril, fent primer un animat vermut en el nostre local nou d'Strandvägen, on s'havia preparat també una exposició de llibres i publicacions catalanes. A quarts de tres de la tarda ens vam traslladar al restaurant valencià San Miguel per dinar.

Després del dinar, compost per arròs a la cassola, rap a la marinera i gelat amb pinya com a postres, es va fer un emocionant sorteig de llibres catalans, de joguines per la mainada, un gravat al aigua forta de la Maria Carme Dahlin i d'una litografia del nostre artista Francesc Taltavull, autor també de la il.lustració del programa de la festa. Els més afortunats van ésser els menuts, doncs a tots els va tocar una joguina.

Com és costum s'oferí a les senyores la rosa de Sant Jordi i els nostres socis músics ens amenitzaren la sobretaula, que s'allargà fins ben tard.

La concurrència, que va superar totes les previsions, demostra l'atractiu que té aquesta festa entre els nostres socis./R. BOHIGAS.

LA GRAN EXPOSICIÓ DE GAUDÍ de la Fundació Caixa de Pensions esperem que també s'exposi a Estocolm. El Museu d'Arquitectura està interessat en portar-la a Suècia i ja ha començat a fer gestions en aquest sentit. Els dos obstacles principals, ens diu el director del museu, Sr. Jöran Lindvall, són obtenir diners per finançar-la i resoldre la forma de presentació al públic, donat que els locals del museu són massa petits.

Per la qüestió de l'espai el Sr. Lindvall ens ha comunicat que ja té solucions dissenyades pels alumnes de l'Escola Superior d'Arquitectura d'Estocolm com a exercici de curs. Entre les fórmules presentades hi ha el muntatge d'una mena d'envelat, grans tendes de campanya, etc.

Esperem que tot es resolgui i poguem veure aquesta mostra de Gaudí, que és la més gran que mai s'ha fet sobre el nostre genial arquitecte./R. BOHIGAS.

*

"SUISSA, UN PAÍS AMB QUATRE LLENGUES" era el títol de la conferència en suec que Eva Gugolz, de la Oficina de Turisme Suïssa i presidenta del Club Suís de Suècia ens va donar el 2 de juny proppassat a la sala gran del Malmgården Kristinehov.

Eva Gugolz ens va parlar de la història i situació lingüística d'aquest país tan singular. Singular no sols pel seu esplèndid paisatge muntanyenc que vam admirar en les diapositives - Suïssa, que té més de 40 cims d'una altura superior als 4.000 metres també s'anomena "el sostre d'Europa", ens digué la conferenciant - sinó també per la seva curiosa història i forma de govern descentralitzada.

Com era d'esperar Eva Gugolz mencionà la llegenda de l'heroi suís del segle XIV Guillem Tell, convertit de llavors ençà en un símbol de llibertat per tot el món. En aquella època el poble suís, format majoritàriament per borgonyesos i alamànics estava dominat pels Habsburgs i la llegenda de Guillem Tell explica la sublevació dels primitius principats, (després anomenats cantons), contra els seus amos estrangers. Els principats d'Uri, Schwyz i Unterwalden es confederaren l'any 1291, firmant una famosa carta de jurament per ajudar-se entre ells. Aquest fet es pot dir que és l'embrió del que es va desenvolupar la forma de govern de l'actual Confederació Helvètica, nom oficial del país. És a dir, Suïssa no és el resultat de que un rei o nació arrabassés a cop d'espasa les terres dels voltants per fundar un estat, com ha acostumat a passar en el món.

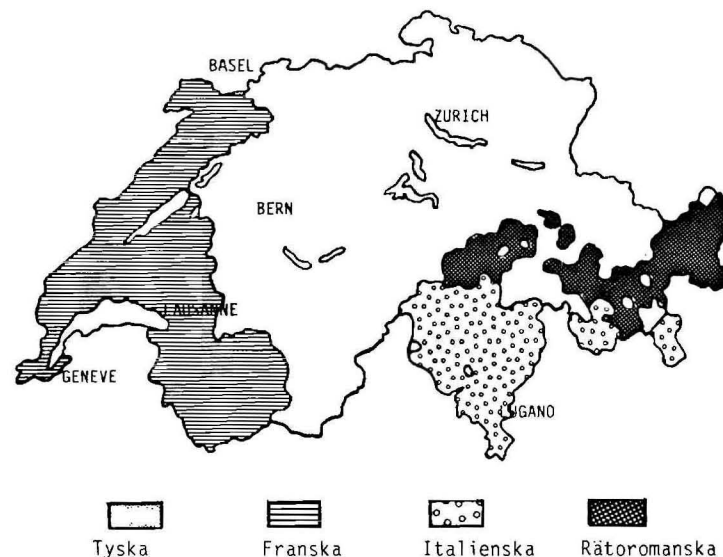
Als primers cantons s'hi anaren afegint d'altres i actualment Suïssa en té 22. Des de 1648 és un estat jurídicament independent i està constituït com a

república des de 1789. En la constitució actual s'estableix que Suïssa és una confederació de cantons autònoms. El país ha adoptat una neutralitat completa i dins d'aquesta línia ha acollit a Ginebra una colla d'òrgans internacionals i altres organitzacions.

SCHWEIZ

ETT LAND MED FYRA SPRÅK

FÖREDRAG AV EVA GUGOLZ
MÅNDAG 2 JUNI 1986, KL 19
MALMGÅRDEN KRISTINEHOV

Portada del programa de la conferència d'Eva Gugolz.

A Suïssa el municipi és, més que en altres països, el nucli de l'estat, ni que sols tingui cinquanta habitants. Decideix sobre les recaptacions d'impostos, elegeix els seus propis manaires i dóna fins i tot la ciutadania, doncs no es pot tenir la de l'estat sense tenir primer la del municipi.

Suïssa és un país famós per la democràcia directa, ens explicà Eva Gugolz, que encara es practica en alguns cantons. Un dia a l'any s'apleguen tots els ciutadans amb dret de vot en la plaça major i voten sobre els assumptes propis. Anualment hi ha per tot l'estat un promig de 30 votacions sobre qüestions d'interès nacional. Tots els ciutadans reben un fullet d'informació sobre l'assumpte votat, que recull les opinions en favor i en contra. Es pot fer canviar una llei amb 50.000 firmes i en calen 100.000 per donar suport a alguna iniciativa.

Al voltant d'un 75 % de la població parla l'alemany (suís-alemany), aproximadament el 20% el francès, un 4 % l'italià i un 1% el retoromà. Totes aquestes llengües són oficials i, com ja vam escriure en la invitació a la conferència, sempre han tingut els mateixos drets. La gran mesura d'autogovern local esclareix que no hi hagi hagut opressió lingüística i tampoc ha suposat cap entrebanc per la transformació de Suïssa en un estat modern.

Hi ha molts dialectes, sobretot en la regió de parla suïssa-alemanya, degut a l'aïllament ocasionat per les muntanyes, però la gent, ens digué Eva Gugolz, se sent orgullosa de parlar de la seva manera. A l'escola es comença en el dialecte propi abans d'aprendre la llengua normalitzada. Més endavant s'estudia sempre una altra llengua del país, però quan dos suïssos de diferent àrea idiomàtica es troben acostumen a parlar cada un en la llengua que millor coneixen, és a dir, la seva pròpia.

Hi ha emissores de ràdio, televisió i diaris en les quatre llengües. L'any 1938 es van adoptar mesures especials per protegir el retoromà i evitar la seva desaparició. Un problema d'aquest petit idioma és que hi ha quatre variants i que manca encara una gramàtica normativa.

La conferència ens va permetre informar-nos d'aspectes de Suïssa que no es mencionen aquí, on en general es prefereixen els tòpics, no sempre positius, per definir aquest país alpí.

Corresponent també a la gentilesa de la Sra. Gugolz en parlar-nos del seu país, en nom de Les Quatre Barres, Ramon Bohigas va donar-li un llibre sobre Catalunya en versió alemanya publicat per la Generalitat, un recull de poesies de Salvador Espriu en suec, un mapa dels Països Catalans i alguns fullets i revistes de la nostra terra.

Després els assistents vàrem passar una estona molt agradable conversant informalment i degustant productes suïssos com ara formatges i bündnerfleisch (una mena de pernil) acompanyats d'un vas de vi, i també uns igualment exquisits xocolatins./R. BOHIGAS.

*

EL NOSTRE AMIC, el pintor i dibuixant Joan Soler-Jové, ens ha enviat un catàleg de dues exposicions seves, "Recull antològic 1949-1985". L'una d'aquestes mostres va tenir lloc a les Galeries d'art SYRA, Barcelona, i va restar oberta des del dia 15 d'abril fins el 5 de maig. L'altra s'inaugurà el dia 19 d'abril a la Galeria d'Art PRISMA, de Vilanova i la Geltrú, i restà oberta fins el dia 9 de maig.

Com els nostres lectors recorden segurament, el model preferit del dibuixant Soler-Jové va ser la figura de Charlie Rivel, el gran clown català i fill il·lustre de Cubelles./E. DETHOREY.

*Charlie Rivel
Cubelles il·lustre*

KULTURELLA NYHETER FRÅN DE KATALANSKA LÄNDERNA

Den II:a Internationella Kongressen om det Katalanska Språket

"DET KATALANSKA SPRÅKETS ställning är inte tillfredsställande" konstaterades på den II:a Kongressen om det Katalanska Språket. Men detta, som man redan visste, var också anledningen till att kongressen överhuvudtaget anordnades.

Den ägde rum i olika städer i de Katalanska Länderna och öppnades högtidligen i Palma de Mallorca den 30 april. Mallorca valdes som inledningsplats för att hedra minnet av den mallorkinske prästen och filologen Antoni Maria Alcover, som tog initiativet till den första kongressen. Den hölls i Barcelona 1906 och ledde till fastställandet av en normerande grammatik och stavning för alla dialekter av katalanskan. Under den nuvarande kongressen har man velat granska det katalanska språkets ställning vetenskapligt för att ge förslag som kan möjliggöra språkets normala användning inom alla områden och öka dess status och undervisning internationellt.

Kongressen delades i sju olika vetenskapliga områden. På Mallorca presenterades arbeten inom området social lingvistik. De övriga - språknormalisering, massmedia och nya teknologier, språksociologi, undervisning, språkhistoria och språk inom rättsväsendet - behandlades i olika städer i de Katalanska Länderna. Man höll också ett internationellt symposium om översättning.

Kongressen hade ett relativt stort antal deltagare från utländska universitet där katalanska undervisas. Dessa höll föredrag på katalanska i ca ett hundra olika städer i de katalansktalande regionerna om sin forskning eller sitt arbete med språket. Det kom flera inbjudna från

Sverige. Regina av Geijerstam, professor vid Stockholms universitet höll tre föredrag och fick stor uppmärksamhet både i katalansk och spansk press.

Una veu per al món

Lletra: Josep V. Foix i Lluís Serrahima
Música: Joan Lluís Moraleda

Moderat

O brim se-rens la nos-tra par-ta als mil par-lars del món a- mic amb les cla-rors d'un verb an-tic. Vo-ra la mar i al peu dels cims, durs al tre-ball, per ter-ra en-dins sol- quem el Pla que vo-lem lliu-re o berts a tots viu-re i con-viu-re. O brim se-rens la nos-tra par-ta als mil par-lars del món a- mic amb les cla-rors d'un verb an-tic. Vo-ra la mar i al peu dels cims, durs al tre-ball, per ter-ra en-dins sol- quem el Pla que vo-lem lliu-re. o berts a tots, viu-re i con-viu-re.

*Kongressens sång hyllar även
alla andra språk i världen.*

Under kongressdagarna anordnades också nöjes- och kulturaktiviteter, med konserter, teaterföreställningar mm och en folklig hyllning till alla språk i världen, som samlade 75.000 personer i Barcelona.

De utländska besökarna som inte förstod katalanska kunde följa kongressen genom föredrag på andra språk.

Avslutningen den 10 och 11 maj ägde rum i Barcelona och i Poblet- och Santes Creusklostren, där de katalanskaragonesiska kungarna finns begravda. Kongressarbetet är dock inte helt avslutat och man förbereder utgivningen av en rapport och slutsatserna, samt en bok om språkets enhet.

Under kongressen konstaterade man framsteg för språket i vissa massmedia, främst TV och bokutgivningen, men inom radio, press och reklam har utvecklingen hittills gått långsamt. Man nämnde också att det finns få filmer, videocassetter och musikinspelningar på katalanska. Trots det successiva insteget av språket inom olika sektorer, t ex undervisningen, har man konstaterat en tillbakagång i katalanskans användning inom familjen.

Bland kongressens förslag finns skapandet av ett organ med representanter från de olika Katalanska Länderna för att samordna språkets normaliseringsprocess i en liknande anda som den i en överenskommelse om holländskan träffad mellan Belgien och Holland. Angående undervisningen vill man att de autonoma regeringarna i de Katalanska Länderna skall föra en gemensam politik och att katalanskan skall vara det allmänna språket på alla undervisningsnivåer. Katalanskans användning bör breddas ut och krävas i affärshandlingar, kontrakt, juridiska dokument mm.

Från kongressen har man nu bett den spanska regeringen att skapa en katalansk professur vid alla universiteten i Spanien. Man skall också anmoda de europeiska organen att i sin radio- och TV-politik beskydda de små språken.

Kurser

SOMMARKURSER I KATALANSKA. Varje år anordnas treveckorskurser för utlänningar i Katalonien och på Mallorca. De hålls i en angenäm miljö och förutom lektionerna i katalanska anordnas föredrag, utflykter och kulturella aktiviteter. I Girona är kurserna riktade till elever med vissa grundkunskaper, men till kursen på Mallorca, där läraren dessutom är svensktalande, kan även nybörjare anmäla sig. Det brukar vara få elever från Sverige och övriga Skandinavien. De flesta studerande är från Tyskland, Frankrike, Storbritannien och Förenta Staterna. Information om kurserna i Girona kan fås från Casa de Cultura T. de Lorenzana, Plaça Hospital 6, 17001 GIRONA, och Estudi General Lul.lià, Sant Roc 4, PALMA DE MALLORCA.

L'Almudaina, Palma de Mallorca

Språk

UNDERVISNINGEN PÅ KATALANSKA i förskolan och grundskolan utvecklas positivt i Katalonien, skriver tidningen "Notícies de la Generalitat" utgiven av den autonoma regeringen. Under läsåret 1984-85 hölls i 84 procent av de statliga och kommunala skolorna i Katalonien undervisningen helt eller delvis på katalanska. Året innan var undervisningen på katalanska i 65% av skolorna. Bland de privata skolorna var siffrorna respektive 87 och 74 procent.

Redan på sextiotalet, under Francodiktaturen, vågade enstaka privata skolor undervisa på katalanska. Det var olagligt och att upptäckas innebar böter, fängelse eller stängning. Då skulle all undervisning vara på spanska. (Dock tilläts utländska skolor som den franska, tyska eller italienska undervisa även katalanska barn i sina språk.) Förbudet upphävdes 1977, två år efter diktatorns död, då Katalonien fick ett visst självstyre.

Den av katalanerna länge väntade normaliseringen av undervisningen på det egna språket skapade dock ibland problem. Många lågstadielärare var från övriga Spanien och kunde bara spanska. Det skulle finnas kvar klasser med undervisning bara på spanska för invandrabarn från de spanskspråkiga regionerna i Spanien, men det hände ibland att dessa barns föräldrar klagade på att barnen även måste lära sig katalanska. Bristen på läroböcker på katalanska var stor och trots den ökande utgivningen under de senaste åren är det fortfarande ont om böcker i många ämnen. Men bortsett från några fall av fientlighet mot språket, säger Joaquim Arenas, ansvarig för undervisning i Katalonien, har normaliseringen inte motarbetats. "Att föräldrarna kan välja undervisningspråket för sina barn i de första klasserna och det faktum att de allmänt väljer katalanska är en av omständigheterna som mest har hjälpt till att driva fram normaliseringen",

fortsätter han. Barnen undervisas också i spanska och målet är att de skall kunna båda språken.

*

Litteratur

POETEN J.V. FOIX blev i år utnämnd till den katalanska litteraturens kandidat till Nobelpriset. 93 år gammal är Foix en av de mest beundrade och inflytelserika katalanska poeterna genom tiderna. Han var Nobelpriskandidat även tidigare men avböjde kandidaturen senare till förmån för Salvador Espriu, död i fjol, även han poet.

Foix gjorde en stor insats under åren 1922-36 för att sprida de nya riktningarna inom litteraturen och konsten som kultursidans chef i tidningen La Publicitat. Han var det förste som förde fram målarna Miró och Dalí. Själv definierar han sig inte som poet utan som "forskare i poesi". I sina verk har han haft förmågan att förena klassicism och avangarde eller, som han säger, "underkasta avangardet vissa klassiska normer som är beständiga i alla litteraturhistorier".

Trots att han är internationellt känt i litterära kretsar, finns det relativt få översättningar av hans verk till andra språk. Han anses skriva en "svår" poesi, och många tycker att det är en omöjlig uppgift att översätta den. I Brasilien har det nyligen kommit ut ett urval av hans verk på portugisiska.

I fjol publicerade Foix boken "Cròniques de l'ultrason" som innehåller ej tidigare utgivna prosatexter.

*

Böcker

UTGIVNINGEN AV KATALANSKA BÖCKER 1985 OMFATTADE 3500 TITLAR. Ökningen jämfört med 1984 översteg 10% men siffran är liten jämförd med bokutgivningen i industriländerna i Europa och med tanke på att det finns ca 8 miljoner katalansktalande. Dock kan den också jämföras

med länder såsom Mexico (77 miljoner invånare) och Chile (12 miljoner invånare). Där var utgivningen 1983 9.500 respektive 1.000 titlar. Samma år gav man i de Katalanska Länderna ut 2.400 titlar på det egna språket. Publiceringen av böcker på spanska är mycket större. Bara i Katalonien kom det ut 12.000 titlar på spanska under 1983.

*

Arkitektur

TYSKLANDS PAVILJONG på världsmässan i Barcelona 1929 har länge ansetts vara arkitekten Mies van der Rohes mest betydande verk. Men paviljongen monterades ned efter mässans slut och det material som gick att återutnyttja skickades tillbaka till Tyskland.

Ritningarna fanns dock kvar och nu är åter paviljongen på plats i Montjuicparken i Barcelona. Byggnaden har återuppförts i dess ursprungliga skick med bidrag från Barcelonamässan, kommunfullmäktige, arkitekturskolan och även tyska och amerikanska företag.

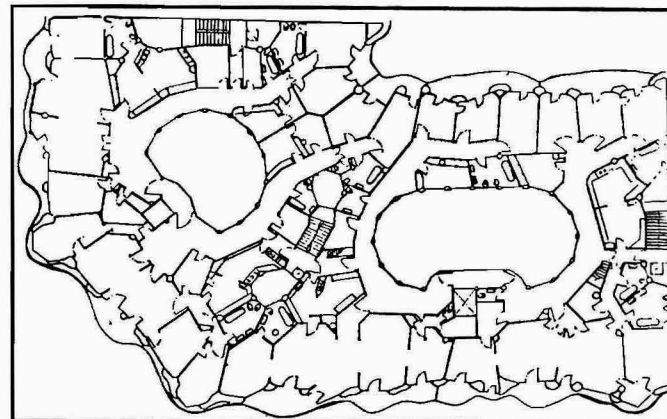
Initiativet till återuppbyggandet togs redan 1959 av katalanska arkitekter. De kontaktade Mies van der Rohe (död 1969 i USA) vilken stödde projektet. Bristen på finansiellt stöd gjorde dock att återuppbyggandet av paviljongen har dröjt ända tills nu.

*

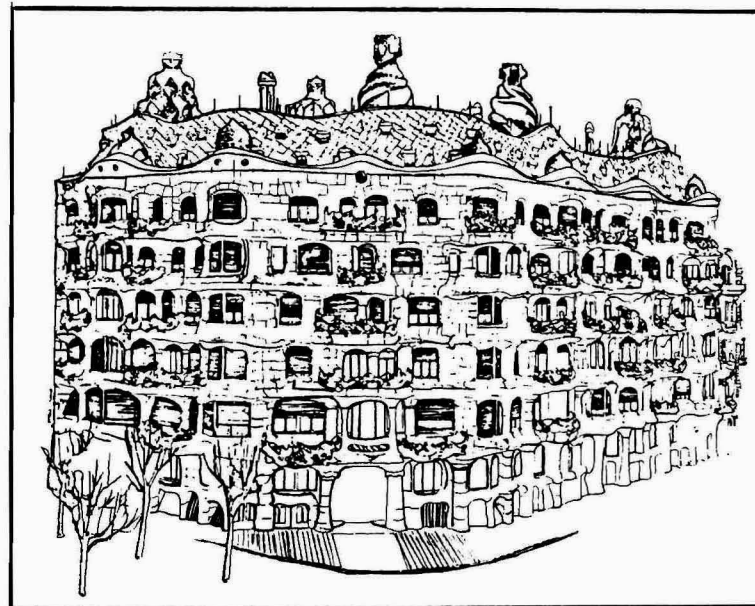
GAUDIS "LA PEDRERA", en av de mest kända byggnaderna av den berömda katalanske jugendarkitekten, är tyvärr också en av de riktigt smutsiga i Barcelona. Efter flera års förhandlingar med husets ägare har nu stadens fullmäktige kommit nära en lösning för att få byggnaden tvättad och restaurerad. Stöttestenen har hela tiden varit pengar. Ägarna har krävt att staden skulle betala hela restaureringen. Myndigheterna, som har velat betala endast en del, har också fordrat att byggnaden åtminstone delvis skall vara tillgänglig för besökare.

"La Pedrera" byggdes 1906-10 och ingår i listan över kulturminnen i världen som av UNESCO förklarats vara av enastående intresse. Andra byggnader av Gaudí i Barcelona har redan restaurerats och vissa delar öppnats för besökare.

R.B.

Casa Milà (La Pedrera)

L'ARTISTA COL.LABORADOR EN AQUEST NUMERO: GUNNAR RUUD

Gunnar Ruud és periodista, traductor i dibuixant. Ara resideix a Falsterbo, a l'extrem sud d'Escania (Suècia), després de viure 43 anys a Estocolm. Actualment està fent el text i dibuixos d'un llibre sobre Escania i les il.lustracions d'una obra sobre un poble industrial, al sud d'Escania, típic de l'època de l'industrialització a Suècia a finals del segle passat i principis de l'actual.

Treballa principalment al carbó i a la tinta, i també a l'aiguada en tinta i colors.

CONVERSES BALEARIQUES (IX)

Bep - Què fas? escrius?

Aina - Sí

Bep - I què escrius?

Aina - Faig una llista que copio del llibre "Els llinatges catalans" de Francesc de B. Moll.

Bep - I per què?

Aina - Mira, estic tant cansada de discutir amb els mateixos mallorquins que "si mallorquí que si català", que ara mostraré a cada brega la llista de cognoms balears que són purs topònims catalans, a veure si deixen d'escainar.

Bep - A veure?

Aina - Te la llegesc.

Bep - Llig, llig!

Aina - Alcover, del Camp de Tarragona
Alorda, de Santa Creu d'Olorda del Pla de Llobregat
Amer, del Gironès
Bagur, del Baix Empordà
Balaguer, de la Noguera
Barceló, del nom Barcelona
Berga, del Berguedà
Bordoi, del Conflent
Calafell, del Penedès
Campins, del Montseny
Canelles, de l'Alt Urgell
Canet, del Rosselló
Cànoves, del Vallès Oriental
Cantallops, de l'Alt Empordà

Cardona, del Berguedà
Cervera, de la Segarra
Conesa, de la Conca del Barberà
Corbera, del Baix Llobregat
Figueres, de l'Alt Empordà
Formiguera, del Capcir
Guardiola, de la Garrotxa
Llinars, del Vallès
Manresa, del Pla de Bages
Martorell, del Pla de Barcelona
Massanet, de Maçanet de la Selva
Miralles, de l'Alt Empordà
Montserrat, muntanya
Olesa, de Garraf
Palou, del Vallès
Penedès, comarca
Perelló, de la Ribera de l'Ebre
Ribes, del Ripollès
Rocamora, de l'Anoia
Rosselló, comarca
Rubió, del Pallars
Salord, nom dels comtes del Pallars
Savellà, de la Conca de Barberà
Taltavull, del Rosselló
Tàrrega, del Pla d'Urgell
Terrassa, del Vallès Occidental
Torelló, de la Plana de Vic
Torrella, del Lluçanès
Tortosa, de la Ribera de l'Ebre
Tous, de la Segarra
Vallès, comarca
Valls, del camp de Tarragona
Ventalló, de l'Empordà
Vic, d'Osona
Vilallonga, del Vallespir

Què et sembla?

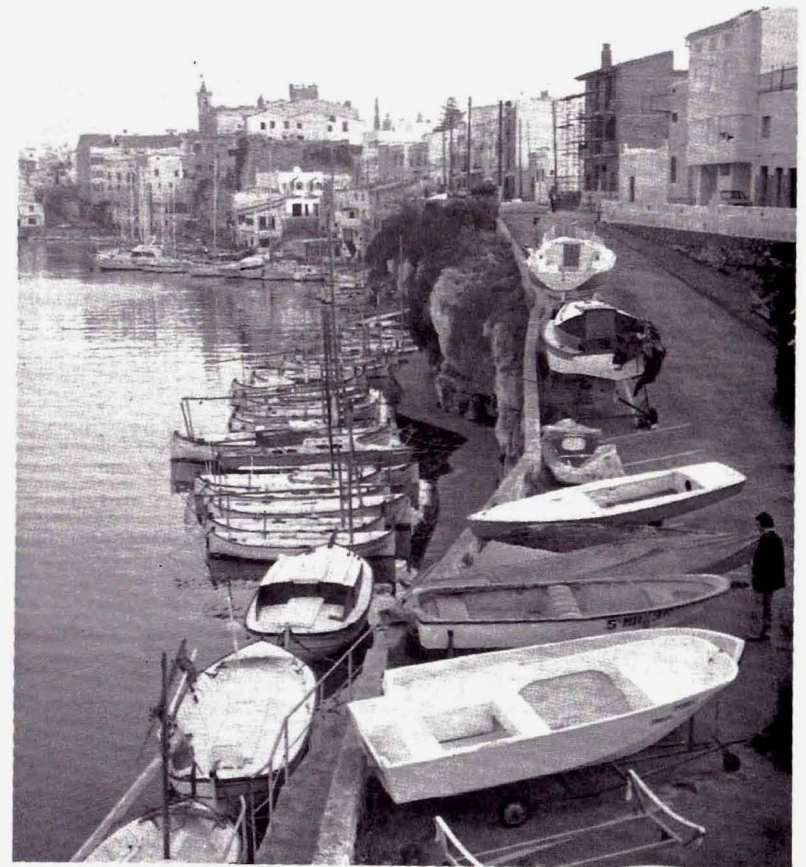
Bep - Una prova evident

Aina - A veure si callen...

Bep - No callaran

Aina - I nosaltres tampoc

RAMON CAVALLER

Fort de Ciutadella, Menorca

NOTES MARGINALS SOBRE EL CENTENARI DEL CASAL DE CATALUNYA DE BUENOS AIRES

Amb motiu del Centenari del Casal de Catalunya de Buenos Aires, que s'escau a l'agost d'aquest any, "El Llamp" del dia 30 de gener proppassat reproduceix un article publicat a "Presència" (núm. 725, del 12.I.1986) en el que el seu autor Xavier Tudela es refereix a l'emigració catalana al Plata. És un excelent article, de caràcter periodístic i per tant no exhaustiu, però que permet entreveure les característiques del grup humà al que es refereix.

Voldria afegir unes notes marginals de caràcter històric per situar al lector en el temps passat i orientar-lo sobre aquelles terres llunyanes del hemisferi sud, com a complement del dit article.

L'any 1776 va ésser creat el "Virreinato del Río de la Plata" que aproximadament ocupava el territori que avui integra la República Argentina i la República Oriental de l'Uruguai, així com Bolívia. La "Real Ordenanza" de Carles III, promulgada el 1782, va distribuir aquella unitat territorial en 8 subdivisions ("intendencias") i quatre governs subordinats encapçalades cada una d'elles per un funcionari anomenat directament pel Rei d'Espanya, d'acord amb la política autoritària i centralista dels primers Borbons. Una conseqüència d'aquesta política borbònica va ésser que els catalans fossin considerats com els altres súbdits espanyols, i poguessin, com a tals, assentar-se a l'Amèrica que pertanyia abans a la Corona de Castella. Trobem ja catalans en les cròniques corresponents a les invasions angleses de 1806 i de 1807 que ocuparen Buenos Aires. A la defensa del país hi

participaren homes de Catalunya que integraren un regiment propi. A més a més dos catalans dits Sentenach, i Esteve proposaren efectuar treballs de sapa per fer una mina per col·locar explosius sota de la fortalesa de la ciutat caiguda en mans dels britànics, manats per Sir Home Pophan. Aquest dirigia la flota anglesa, que havia fet via des de la Ciutat del Cap a les terres del Plata, aprofitant del domini del mar assolit després de la batalla de Trafalgar (guanyada per Nelson, el 31.X.1805, qui derrotà les flotes combinades de França i Espanya manades pels almiralls Villeneuve i Gravina).

Seria impossible resumir ací acuradament la llarga història argentina des d'aquells primers combats on els criollos prengueren coneixement de les seves propies forces en rebutjar les de l'invasor. Al 1813, passats ja dos anys, els ideals republicans havien fet camí i el Directori que governava aquelles terres aprovà el 13 de maig com oficial l'Himne Nacional Argentí, lletra del poeta de nissaga catalans Lòpez i Planes, nat a Buenos Aires, i del músic Blai Parera originari de Barcelona on jau enterrat.

Segons els comentaris, que he escoltat d'un músic català, a l'església de Tossa de Mar, hi ha partitures musicals en les que s'inspirà, tal volta, en Blai Parera.

Besök hos en katalansk poet

J V FOIX

en forskare i poesi

I bergen ovanför Barcelona bör den katalanske poeten J V Foix. Han är en humanist men också en avantgardist med en gedigen klassisk bakgrund. För egen del har han dock aldrig varit intresserad av att göra litterär karriär, säger han till Kjell A Johansson i den första av två artiklar om katalansk poesi.

J V FOIX är en bokstavskombination som funnits i mitt medvetande i ganska många år nu. Det är namnet på en katalansk poet som vid det här laget hunnit fylla 93. J V står för Josep Vicenç, men som författare har han alltid bara använt initialerna.

Foix är en person som från Barcelonas ibland mycket internationella utsiktspunkt stått mitt uppe i den avantgardistiska poesins olika strömningar från seklets början — futurismen, dadaismen, surrealismen — och ändå alltid förblivit omisskännligt Foixiansk. Under futuristtiden var han en av grundarna av den första flygklubben i Katalonien.

J V Foix har också fungerat som en förbindelselänk för dikten och diktarna mellan republiken på 30-talet och nutiden, över Francodiktaturens långa period av språkförtryck mot katalanerna.

Själv har Foix haft ett grundmurat gott anseende bland specialister, men utplagorna på hans diktsamlingar var länge mycket små. Han har skrivit på en bitvis mycket komplicerad katalanska som ställt höga — ibland överstygiga — krav på en översättare. Först under de senaste årtiondena, för att inte säga åren, har omvärlden börjat upptäcka att han är en av Europas största nu levande poeter.

Under hela sitt nästan sekelånga liv har J V Foix bott uppe i Sarrià, som innan det 1922 inkorporerades med Barcelona var ett självständigt samhälle. Det ligger bara sju eller åtta tunnelbanestationer från det centrala Plaça de Catalunya, men det har fortfarande en aldeles egen och genuin småstadsprägel. Jag frågar mig fram genom de krokiga gränderna. I en affär överraskar en äldre dam i kassan mig med motfrågan: "Skall ni träffa herr Foix?" och kommenterar en yngling att visa mig vägen.

Stukning

Högst uppe i ett äldre hus utan hiss ringer jag på. En hushållerska i obestämlig ålder, av den sort som man finner i gamla spanska komedier, öppnar. På en bänk i hallen ligger Foix hatt med sin speciella stukning som jag känner igen från fotografier.

Jag visas in i ett rum med rustika möbler och med bokhyllor och konst på väggarna, bland annat av Foix mycket nära vän Joan Miró.

Av den dånande trafiken nere i Barcelonas centrum hörs här uppe ingenting. Vad jag möter är inte en ensam, gammal man som sitter och väntar på en något försenad besökare, utan en person i full verksamhet.

Foix är småvuxen, korrekt klädd i ljusbrun, rutig sommarkostym med slips. Han har vänner på besök; det brukar han ha på eftermiddagarna, får jag veta. När jag kommer sitter han i en fåtölj och går igenom sonetter som hans hängivne spanske översättare, poeten Enrique Badosa, har tolkat.

Badosa, som nästa år fyller 60, tillhör en generation författare i Barcelona som på grund av Francoregimens förföljelse av Kataloniens eget språk kom att skriva på spanska utan att för den skull förlora katalanskan som umgängesspråk. Han har i flera efter hand utökade utplagor publicerat Foix poesi i tvåspråkiga utgåvor, den senaste från 1975: "Antologia de J V Foix" (Plaza & Janés, Barcelona).

Nu är det dags att tillfoga ytterligare ett antal dikter. Badosa och Foix diskuterar språkliga vändningar, ords valörer och rytm.

Om man vill ringa in något så svåråtgånget som Foix diktning kan man — med en otillätlig förenkling — säga att han är en surrealistpoet som skriver sonetter. Foix tog starka intryck av surrealismen. Han kände personligen Breton och Éluard och han följde deras tidskrifter och manifest. Men till deras automatiska skrift anslöt han sig aldrig. Och när de ville förena poesi och politik var Foix inte längre med. Det talade han bland annat om i en polemisk artikel med adress till Aragon 1935.

Humanisten och medelhavsmänniskan J V Foix är — och det märks i hans diktning — en avantgardist med en gedigen klassisk bakgrund. "Jag upp-

tänds av det nya och blir förälskad i det gamla", är en karaktäristisk Foixiansk formulering.

Tvivel

I sin ungdom översatte han Ovidius. Men katalanskan har också sina egna klassiker, Ramon Llull från 1200-talet och Ausiàs March från 1400-talet, påfallande moderna i sitt sätt att behandla mötesägelserna inom människan som plågas av döden och det metafysiska tvivlet. Eller som Enrique Badosa skrivit: "I J V Foix poesi återfinns de berömda 'korrespondenserna' från Baudelaire's sonett. Men Baudelaire hade i sin tur en föregångare som han själv kanske inte kände till. Denne föregångare var Ramon Llull."

Foix har under många decennier befunnit sig mitt uppe i den litterära och konstnärliga katalanska debatten, som redaktör för en rad tidskrifter och som ansvarig för kultursidan på dagstidningen *La Publicitat* under många år på 20- och 30-talen. Med ett förtjust skratr berättar Foix att folk på tidningen slutade att hälsa på honom när han publicerade artiklar om konstnärer som ingen vid den tiden ville höra talas om, än mindre köpa tavlor av — som Dali eller Miró.

Senare, efter inbördeskriget, anses Foix ha stått fadder åt den år 1948 bildade gruppen *Dau al Set* bestående av sju då unga personer (bildkonstnärer, poeter och en filosof) som spelat en framskjutet roll i kulturlivet i Katalonien.

Mellan Foix och Antoni Tàpies, den internationellt mest berömda

Foto: KJELL A JOHANSSON

Den katalanska litteraturen, med J.V. Foix i spetsen, har rötter långt ner i medeltiden. En av de tidiga författarna var Ramon Llull (1235–1315). Han var en av de första medeltida filosofer och encyklopedister som skrev på folkspråk. Enligt traditionen stenedes han till döds i Nordafrika då han försökte missionera bland muslimer.

"Sol, i de dol" består av sjuttio sonetter och anknyter genom sin stil till tre stora medeltida traditioner: den katalanska poesin, den provensalska trubadurdiktningen och den italienska dolce stil nuovo (som bland annat Dante anslöt sig till).

"Les irrealis omegnes" ("De överkliga omegerna") (1949) har kallats en av de vackraste och mest hermetiska böckerna i den katalanska litteraturen. Den utgörs av långa dikter på fri vers, och inte bara de utan också titlarna (med stora bokstäver) är långa: de har karaktären av förpoem.

Ett exempel: "DE FALSKA SKYSKRAPORNA RIKTADE SINA ÖPPNINGAR MOT HAVET. HON OCH JAG PROMENERADE PÅ EN SÄLLSAM TROTTOAR MÅNGA METER OVANFÖR KÖRBANAN. I DENNA NATTS SKUGGOR SÖKTE VI VÅRT ÖDES HIMLAKROPP. TRÄDENS GRENAR SOM VI ANADE OSS TILL BLAND SLUPAR OCH PRÄMAR VEK UNDAN FÖR DE SENA SNÖFALLENS YMNIGHET. VI VILLE SÄGA ADJÖ, MEN EN OSYNLIG HAND TRYCKTES MOT VÅRA MUNNAR."

Den katalanske poeten J.V. Foix har sedan 1930-talet varit en centralfigur inom den katalanska litteraturen. Men utanför Spanien har han länge varit okänd.

från Dau al Set, utvecklades ett samarbete som fortsätter än i dag. Foix visar mig en ny magnifik bibliofilutgåva med text av honom själv och bilder av Tàpies.

J.V. Foix — som gjort så mycket för att fästa uppmärksamhet på andra författare och konstnärer — har förklarat att han aldrig varit intresserad av att göra en litterär karriär för egen del. Han har tagit god tid på sig att publicera sina böcker — som om han vetat att han haft ett långt liv framför sig.

Hellre än poet har J.V. Foix kallat sig "forskare i poesi". Det har inte varit på grund av blygsamhet utan därför att han medvetet använt olika traditioner och nya rörelser — till exempel surrealismen — för sitt eget personliga bruk. Det som han publicerat av sin "poetiska forskning" består till ungefär lika delar av dikter på prosa och av poesi på vers, bunden eller fri.

Bildspråk

Foix diktar på prosa går tillbaka på en omfattande "Diari 1918" ("Dagbok 1918") som gett material till ett halvduzin av hans böcker, från "Gertrudis" (1928) till "Toeant a mà" ("Inom räckhåll") (1972). Det rör sig om en strängt sovrad och koncentrerad prosa, rytmisk, syntaktiskt och lexikaliskt uppfinningsrik, i vilken det arkaiska och det folkliga, det lärda och det rustika smälts samman i ett rikt bildspråk. Foix

poesi är ofta starkt visuell och nära besläktad med de utforskningar som Miró och den tidige Dalí ägnade sig åt inom måleriet.

"Sol, i de dol" ("Ensam, och lidande") är en diktsamling som med sin ofrivilliga försening slår en bro från republiken till efterkrigstiden. Den bär utgivningsåret 1936 men publicerades först 1947, eftersom tryckeriet var katolskt och blev ockuperat när inbördeskriget bröt ut.

I senare diktsamlingar har Foix växlat mellan fri vers och traditionella eller folkliga former. Trots variationen av stilar och inflytanden har han alltid behållit sin personliga, återhållsamma och koncentrerade, ibland ironiska ton. Förutom från de välkända kvarteren i Sarrià har Foix hämtat näring till sin poetiska värld från fiskebyn Port de la Selva längst upp på Costa Brava (nära Dalis Cadaqués). Där lär det finnas rika tillfällen att studera hur verkligheten efterapats den Foixianska dikten. Vardagen är ofta och oväntat poetisk, det gäller bara att vara uppmärksam – det är en tanke som Foix återkommer till flera gånger under vårt samtal.

Diari **DAGENS NYHETER** 1 de juliol 1986

Nationalskald

J V Foix har sent omsider blivit en mycket lite högtidlig nationalskald i Katalonien. Hans poesi är numera också en angelägenhet för hela Spanien och det internationella inressetor den är stort.

Foix vänner är numera 40 eller 60 eller rent av 80 år yngre än han själv, i detta Barcelona där katalanskan snabbt återtar förlorad terräng, också i skolornas undervisning. Han berättar att när han nyligen var ute och promenerade kom en skolflicka springande fram till honom. Frågade om han var poeten Foix, gav honom hastigt en kys på kinden och försvann lika snabbt.

De jämnåriga är inte längre kvar i livet. En vän som Foix talar om med särskild värme var Miro, denne ständigt arbetande, blyge lille man, som hade så lätt för att rodna och som var mycket fåordig också tillsammans med sina närmaste vänner. Och som samtidigt var en person med en mycket bestämd och avvisande hållning till Francodiktaturen. Miró och Foix var födda samma år.

En annan vän sedan 20-talet är Salvador Dalí. Denna mycket självupptagna person ser Foix på med mera distans. För några år sedan fick Dalí en officiell utmärkelse från den autonoma katalanska regeringen och man övertalade Foix att överlämna den; det var ett uttryckligt önskemål från Dalí. Foix åkte upp till Cadaqués, i det nordligaste hörnet av Spanien. Han visar mig ett fotografi från det mötet. En sak slår mig när jag ser bilden: den yngre mannen är Foix, född 1893, den äldre, den mycket gamle, är Dalí, född 1904.

När jag vandrar gränderna tillbaka mot tunnelbanan stannar jag till vid affären där jag sista gången frågade efter gatan. Nu framstår damens replik som lite mindre förvånande. Det var Foix de Sarrià som jag hade varit inne i, den konfektyrfirma som J V Foix far grundade 1886.

KJELLA JOHANSSON

Setmanari **EL TEMPS**, 19-26 de maig 1986

Regina af Geijerstam, de Suècia, va tenir coneixement de la nostra cultura per obligació. «Per al doctorat de llengües romàniques havia d'estudiar una miqueta de català. El primer contacte va ser en 1946. Vaig venir a Catalunya amb l'encàrrec del director de la Biblioteca Universitària d'Upsala de comprar tota la sèrie d'«Els Nostres Clàssics». Com que en aquella època no podia aconseguir-se la col·lecció a les llibreries, vaig anar a casa del professor Aramon i Serra, i ell em va explicar tot el que passava a l'Institut d'Estudis Catalans durant el franquisme, i vaig aconseguir els 150 volums de la col·lecció».

«A Suècia, la gent està molt interessada per la cultura catalana, perquè jo vaig fer una conferència a la ràdio i el programa va haver-se de repetir unes quantes vegades a causa de les demandes dels oients. De fet, hi ha una organització molt important que es diu Les Quatre Barres, que publica una revista amb el mateix nom i organitza classes de català, no solament per a fills de catalans, sinó per a adults suecs. És terrible pensar que el català estigui en risc de morir, perquè també moriria una gran cultura».

KONO

Gefle Dagblad torsdag 3 juli 1986

Gävles senaste utsmyckning Två segel längst ned mot havet

● — JAG VILLE att det skulle bli någonting med anknytning till sjöfart. Det säger Jordi Bota, som skapat Gävles senaste offentliga konstverk Segling, som står vid havet nedanför allén i Engeltöfta. Foto: LEIF JÄDERBERG

■ ■ Två hissade segel. Enkelt effektivt och med tydlig syftning på sjöfartsstaden.

Gävle har fått ytterligare ett konstverk. Det andra på fjorton dagar. Det finns precis nere vid vattnet på en udde rakt nedanför Engeltöfta. Jordi Bota heter konstnären.

— Visst är det här ett erkännande, ler han och ögonen lyser som på ett barn som just fått julkappen han drömt om.

■ ■ En effektiv avslutning ned mot havet, sa någon.

Enkelt och lättbegripligt, sa en annan.

Och folk tog fram sina instamatic-kameror och sina 200 millimetersobjektiv och förevigade Gävles senaste offentliga utsmyckning, Jordi Bota två hissade segel, längst ned i allén nedanför Engeltöfta, med havet som bakgrund.

— Jag ska inte sjunga som Eva Gillström gjorde när hon invigde Joe Hill-skulpturen för 14 dagar sedan. Då skulle jag väl förväntas sjunga Rod Steuarts Sailing, och det finns alldeles för många musikaliska människor här i kväll för att jag skulle göra något sådant, sa utsmyckningskommitténs ordförande Jan Westlund när han invigde verket.

Nervös och hedrad

Och Jordi Bota log under den stora mustaschen.

Det här är hans första offentliga utsmyckning och han var naturligtvis både nervös och hedrad.

Så när Jan Westlund övergick till att försöka ge den talrika publiken en bild av Gävles senaste offentliga utsmyckare blev denne lite ställd.

— Var fick du idén ifrån, sa Jan Westlund.

Då ryckte Jordi Bota först på axlarna, men sedan sa han att idén bara kom.

— Jag ville att det skulle bli något med anknytning till sjöfart och Gävle.

● De offentliga konstverken har duggat tätt över Gävle i sommar. Det andra offentliga verket, Jordi Botas Segling invigdes vid Engeltofta på onsdagskvällen. Foto: LEIF JÄDERBERG

Det blev två hissade segel, symmetriskt omslutande en mast, stående på en röd sockel i Blekingemarmor, som blir ännu rödare om man väter tummen och drar med fingret över den eller om det regnar.

Jordi Bota är mest känd i Gävle som grafiker.

— Jag har inte råd att göra sådana här saker som hobby. Det måste vara en beställning som jag vet att jag får betalt för, förklarade han frankt.

Skulpturen vid Engeltofta är tillverkad i plåt bestående av koppar och nickel. På utsidan är plåten blåstrad och polerad. På undersidan lyser den gröna tonen från koppar som doppats i syra.

Fler arbeten i metall

— Visst är det ett erkännande att ha gjort en sådan här sak, säger Jordi Bota som gärna skulle fortsätta arbeta mer med metall, stål eller marmor.

— Men absolut inte med betong.

— LISA LOFORS

Engeltofta är en f.d. enfamiljssommarvilla som ligger på Gävleviskens norra strand. För tre år sedan köptes huset och marken av kommunen som restaurerat och öppnat villan för allmänheten för att Gävleborna ska få tillgång till ännu ett fritidsområde. Här hålls öppet under sommaren då man kan titta in på en kopp kaffe eller kanske lyssna till de jazz- och visaftnar som ofta arrangeras, men den största attraktionen är nog ändå stranden.

Utan dem vore kulturlivet fattigt

■ ■ Ibland låter det som om invandrarna vällde över våra gränser i tiotusentals, som om de höll på att ta över vårt skinande blanka, renasiga land.

I själva verket har invandringen alltid funnits och andelen invandrare är liten. I Gävle utgör de utländska medborgarna knappt 3 procent, 2 452 personer av 87 784 invånare. Också om man lägger till dem som har svenskt medborgarskap men är födda utomlands kommer man knappast upp i mer än 6 procent. Gävleborg är ett län med mycket liten andel invandrare. Här är 1,9 procent utländska mot riksgenomsnittet 4,6 procent.

Därför blev vi förvånade när vi beslutat oss för att göra den här serien om konstnärligt aktiva människor från främmande länder. Det fanns så många.

Att symfoniorkestern skulle ha svårt att klara sig utan utsocknes har man väl haft på känn. Och Gävle kommuns kulturpristagare konstnären Juho Suni är kanske den bäste målare vi gästrikar har just nu.

Men invandrarna finns på så många skiftande områden. De gör så mycket att det skulle vara svårt att tänka sig kulturlivet utan dem.

Jordi Bota till exempel.

■ ■ Vem kunde tro att de var så många?

Målarna, musikerna, skådespelarna som kommer från andra länder och verkar i Gästrikland.

Möt några kända och okända invandrare i vår nya lördagsserie på kulturen. Vi startar med Jordi Bota, aktuell i veckan med sin och Gävles nyaste skulptur vid Engeltofta.

Skapa i Sverige

Placera mig inte i en fyrkantig låda

Fantasi kommer när man går på gatan, åker till en annan stad, läser tidningen...

— Jag arbetar kanske tolv timmar om dygnet, men det tror folk inte — de har ju sett mig gå omkring på stan.

Jordi Bota, 37-årig konstlärare och konstnär från Barcelona i Spanien. Det är han som målar de underliga skrumpande pumporna och gör kopparstick fyllda av märkliga och lite skrämmande detaljer.

— Surrealismen hör nog hemma i länderna runt Medelhavet. Det vill nog till en viss sorts temperament, en viss sorts fantasi, säger han.

Jordi Botas surrealism innehåller många tankar för den som vill se dem. Den lilla groteskt utstyrda pudeln på piedestal till exempel.

— Så tycker jag att många svenskar behandlar sina djur.

Eller människoskeletten i rovdjursburen som åtnjuter alla civilisationens välsignelser i form av mat, dryck och TV.

— Det var mitt intryck av 70-talets moderna bostadsområden.

Men Jordi Bota är inte bara surrealist. På senare tid har han gjort collage av papper han själv tillverkat. Där bryts färger och strukturer. Lekfulla

brev från Jordi till okända adressater ger bläckaccenter i det svala.

Grafikern är också målare, målaren också skulptör.

— Jag vill göra olika saker. Det har hänt att jag inte gjort någon grafik, inte tagit i en plåt på ett år.

Men när Jordi Bota kom till Gävle 1973 var det som grafiker han etablerade sig. I Spanien hade han varit industridesigner, det vill säga en person som formger allt från diskbaljor till stolar.

— Hur det kom sig att jag aldrig tog upp industridesignen här?

Kanske var det att jag hade svårt med språket i början. För att få ett vanligt jobb måste man kunna tala för sig.

— När jag sedan lärde mig språket hyfsat hade jag redan kommit in på grafiken och undervisningen. Då fanns det inte så många grafiker i Gävle. Grafiken är en förhållandevis billig konstart där också unga människor kan ha råd att köpa ett blad.

— Så småningom började jag leda studiecirklar och undervisa på folkhögskolans konstlinje. Jag har alltid tyckt om att göra olika saker. Svenskarna vill så gärna placera mig i en fyrkantig låda — han är sån och sån. Det vill inte jag.

Jordi kommer från Barcelona. Han kallar sig inte spanjor utan katalan. Och katalanerna har enligt uppslagsboken "genom seklerna gång på gång manifesterat sin självständighetssträvan", de har ett språk och en kultur som skiljer sig från den spanska och denna nordöstra del av Spanien har också ett visst självstyre. Det betyder att Jordi inte bara kämpar för att hålla igång spanskan utan också katalanskan, franskan och svenskan.

Han layoutar en liten tidning på katalanska som ger folkgruppen information om vad som händer deras landsmän i Sverige och också till viss del på annat håll i Europa.

— Det tar tid att hålla igång språken. Att läsa den katalanska dagstidningen, att tala med folk. Det är viktigt för mig, jag vill inte tappa mina rötter. Ett språk måste hela tiden användas, annars förlorar man nyanserna och kan inte längre säga det man vill. Därför undervisar jag lite i spanska och jobbar ibland på invandrarbörån.

— Jag borde tala svenska bättre — den borde utvecklas mer.

Jordi talar med stark brytning, men han kan säga allt han vill genom sitt sätt att framföra budskapet. Gesterna och tonfallet fyller i där grammatiken brister.

— Ska man bli erkänd konstnär måste man finnas i Stockholm. Det går inte i Gävle att klara sig på sin konst. Jag jobbar mycket på vintern för att kunna ta det lugnt och skapa på sommaren.

— Det oroar mig inte speciellt att jag inte får in några pengar på ett tag. Jag vet att jag kan ordna en kort kurs, kanske förbereder jag en utställning där jag hoppas sälja en del.

Han tycker om Gävle. Staden är lagom stor, det finns ett hyfsat kulturutbud, det är nära storstaden.

— Jag har funderat på att flytta, men då måste man börja om med jobbet och vännerna. När jag ser mig omkring i Gävle tycker jag att det är ganska bra. Det är en vacker stad.

Fast klimatet kunde vara bättre. Jordi går över till sommarpuls i maj. Då rakas skägget av så att bara mustaschen återstår. På vintrarna har han skägg eftersom huden skadas vid rakningen och inte läker bra när det är kallt och fuktigt. Och så värmer skägget ansiktet en aning.

— Jag är van att träffa folk i gatan. Att gå och vara ute som jag gjorde i Barcelona. Jag tar timplånga promenader — kanske när jag är arg eller bara för att tänka. Svenskarna rör sig inte på stan på det sättet.

Gävle har få invandrare och Jordi tycker inte att folk ser på honom på något särskilt sätt.

Inte heller tror han att han skulle ha blivit annorlunda mottagen som konstnär om han varit svensk.

— Jag vill inte kalla mig för konstnär — det är bara för stora eminenter. Jag är en som gör bilder och illustrerar livet.

— Att leva på bilder är svårt för alla. När man sedan är en sån som jag som vill variera sig hela tiden fast handlingarna kanske tycker att man borde hålla sig till grafiken, då är det komplicerat.

— Jag vet inte om jag någonsin kommer att slå igenom. Jag vet inte heller hur bra jag kan bli. Det spelar inte så stor roll så länge jag tycker att jag utvecklar mig och att det händer saker med mina bilder.

— Det finns konstnärer, som Bengt Lindström, han har hittat något som säljer mycket bra och det fortsätter han att göra. Jag vill inte arbeta på det viset. Se på Picasso — han förändrades under hela sitt liv.

Jordi fortsätter som timlärare på konsthögskolan och lär sina elever grafisk formgivning.

— Jag tycker om att undervisa. Kontakten med eleverna är bra och jag vill ge dem lite kunskap. Vill man bli konstnär måste man behärska tekniken och svenskarna slarvar med det ibland.

— Jag tycker att alla bör kunna skilja en etsning från ett kopparstick och bedöma utförandet. Sedan kan man i alla fall tycka att det är skit som konst betraktat när man beundrat yrkeskunnandet.

— PIA JAGRELIUS

Gefle Dagblad lördag 5 juli 1986

D'APATS

Rovellons a la planxa

Quan aquest número del BUTLLETÍ arribi a les mans del lector a Suècia ja haurà arribat la temporada dels bolets que, com sabem, s'avança un mes i escaig a la dels Països Catalans.

A Suècia també podem trobar el rei dels nostres bolets, el rovelló. Vet aquí una manera de fer-lo a la planxa.

Ingredients: un kg de rovellons
4 grans d'all
julivert, oli, sal

Renteu bé els bolets, sequeu-los amb un drap i poseu-los sobre una planxa untada amb oli.

En una paella, amb oli es fregeixen els alls i el julivert, una mica picat. Si es vol s'hi pot posar també una mica de bitxo picat. Amb això es va regant els rovellons. Gireu-los al cap de 3 o 4 minuts, poseu-hi sal i regueu-los amb més oli, all i julivert fins que quedin cuits.

Serviu-los ben calents.

LA CUINERA D'ÖSTERMÄLM